

n.d.

Sampie Terreblanche

In die 340 jaar sedert Jan van Riebeeck, het Suid-Afrika nog altyd onvertegenwoordigende en ondemokratiese regerings en ontoepaslike ekonomiese stelsels gehad. Boonop het die duidelike gedefinieerde groepe deur onderlinge plundery hulleself ten koste van mekaar probeer verryk. Hierdie onverkwiklike zerosomspel het deurlopend 'n baie nadelige uitwerking op ekonomiese groei en ontwikkeling gehad ... en het dit nog steeds!

Ná 340 jaar van 'n zerosomspel, ná 300 jaar van verskillende vorme van kolonialistiese uitbuiting, ná 40 jaar van statutêre apartheid en 20 jaar van internasionale isolasie, word die Suid-Afrikaanse ekonomie tans gekenmerk deur wydverspreide armoede en werkloosheid en deur skerp ongelykhede in die verdeling van ekonomiese mag en kontrole, in die verdeling van rykdom en geleenthede en in die verdeling van inkome en verbruik.

Watter soort ekonomiese stelsel sal gewens vir Suid-Afrika wees? Dit is 'n vraag wat deur die toekomstige demokratiese regering beantwoord moet word. In my vakwetenskaplike hoedanigheid sal ek graag enkele riglyne wil aandui. Ek hoop dat die toekomstige ekonomiese stelsel nie een van die volgende drie stelsels sal wees nie: Diktatoriale Commandism, Demokratiese Sosialisme of Liberale Kapitalisme soos gepropageer deur die Vryemarkiers.

Met die ineenstorting van Commandism in die Sowjet-Unie moet hierdie stelsel so dood soos 'n mossie beskou word. Die ervaring in Oos-Europa laat ook 'n vraagteken oor Demokratiese Sosialisme hang. Dit is nog nêrens met sukses verwesenlik nie. Boonop lyk dit nie moontlik om in die moderne wêreld die probleme rondom insentiewe én rondom die verspreiding van inligting na wense op te los sonder om van die instellings van private eiendom en die markmeganisme gebruik te maak nie.

Liberale Kapitalisme is die stelsel wat in die 19de eeu in veral die Brits-Amerikaanse wêreld in swang was. Die propaganda van die Vryemarkiers is blykbaar daarop bereken om die Suid-Afrikaanse

horlosie na die 19de eeu terug te draai. Alhoewel die feodale lords van die Commanding Heights moontlik 'n gevestigde belang daarin het dat die Vryemarkiers met hulle propaganda sal slaag, sal dit waarskynlik - en genadiglik ook - nie gebeur nie.

Suid-Afrika se toekomstige ekonomiese stelsel behoort 'n aangepaste vorm van Demokratiese Kapitalisme te wees. Die meeste Westerse lande en Japan het gedurende die eerste helfte van die eeu die stelsel van Liberale Kapitalisme vir Demokratiese Kapitalisme verruil. Dit moet as een van die betekenisvolste verbeterings in die geskiedenis van Ekonomiese Stelsels beskou word.

Vóór 1910 was owerheidsbesteding in hierdie lande nog minder as 10 persent van BBP en is nie alleen infrastrukturele ontwikkeling vanaf owerheidsweë verwaarloos nie, maar veral mensontwikkeling en sosiale opheffing. L.g. twee take is aan kerke en welsyns-organisasies oorgelaat. Vandag is owerheidsbesteding in hierdie lande sowat 45 persent van die BBP en is bestedings op sosiale dienste (soos onderwys, gesondheid, behuising en welsyn) sowat 25 persent van BBP. Die hoë besteding op sosiale dienste speel 'n belangrike rol in die relatief hoë groeikoerse wat sedert die Tweede Wêreldoorlog in hierdie lande behaal is. ('n Derde Wêreld-land soos Suid-Afrika beskik natuurlik nie oor die belastingkapasiteit om ^{nou al} 25 persent van die BBP op sosiale dienste te bestee nie.)

Om die besondere kenmerke van Sosiale Demokrasie na vore te bring, is dit nodig dat ons 'n duidelike onderskeid tussen Demokratiese Kapitalisme in Brits-Amerikaanse lande en in die demokratiese lande van Kontinentale Europa sal maak. In die Brits-Amerikaanse lande is die bewussyn omtrent sosiale solidariteit swakker ontwikkel en gevolglik bestaan daar in hierdie lande nie so 'n goed geartikuleerde begrip van die "common good" of die sosiale welvaart soos wat die geval in kontinentale lande is nie.

Terwyl belangrike ideologiese reste van die 19de eeuse Liberale Kapitalisme in die Brits-Amerikaanse wêreld bly voortleef (en deur Reaganomics en Thatcherism versterk is) vorm Sosiale Demokrasie die ideologiese grondslag van Demokratiese Kapitalisme in Kontinentale lande. Hiervan is die Sosiale Markeconomie van Duitsland 'n goeie voorbeeld. Die Sosiaal Demokratiese ingesteldheid is

egter veel sterker in die Skandinawiese lande en in veral Swede. Anders as in die Brits-Amerikaanse lande beskou hierdie lande nie die maksimering van die BBP of die per capita-inkome as die einddoel van ekonomiese aktiwiteit nie, maar wel die bevordering van Sosiale Welvaart.

Wat die belangrike afruiling tussen Groei en Gelykberegting betref, lê die Sosiale Demokrasie meer klem op Gelykberegtiging as wat die geval in die Brits-Amerikaanse wêreld is. Die Sosiale Demokrasie is daarop ingestel om die ekonomie so te "orden" dat groei en gelykberegtiging oor die langtermyn eerder komplementêr as botsend sal blyk te wees.

Sosiale Demokrasie kan egter net konkrete gestalte in 'n land verkry as daar 'n sterk gemeenskapsoriëntasie in 'n land bestaan wat oordrewe individualisme, materialistiese hebsug en groepsselfsug na wense in toom kan hou. Sosiale Demokrasie veronderstel dus 'n sterk sosiale solidariteitsgevoel en die aanvaarding van gemeenskaplike waardes.

Aangesien Suid-Afrika 'n Derde Wêreldland is, sal dit nie moontlik wees om binne enkele dekades 'n Demokratiese Kapitalisme soos dié in Eerste Wêreldlande hier tot stand te bring nie. Nogtans behoort 'n stelsel van Demokratiese Kapitalisme - met Sosiale Demokrasie as rigtinggewende ideologie - as leitmotiv vir Suid-Afrika aanvaar te word. Om 'n Sosiale Demokrasie oor die langtermyn te verwesenlik, sal Suid-Afrika met vier sosiaal-ekonomiese prosesse moet slaag: eerstens sal Suid-Afrika die nodige buitelandse kapitaal moet lok sodat die ekonomie na 'n hoër groeipad beweeg kan word; tweedens sal sosiale bestedings so gou moontlik gedemokratiseer moet word; derdens sal die ergste ongelykhede in die verdeling van ekonomiese mag, kontrole en rykdom uit die weg geruim moet word en vierdens sal 'n geïntegreerde Suid-Afrikaanse samelewing met die nodige sosiale solidariteit ontwikkel moet word.

Vanweë 'n verskeidenheid van redes (wat nie hier bespreek kan word nie) is die Suid-Afrikaanse ekonomie buitengewoon afhanklik van buitelandse samewerking en van die invloed van buitelandse kapitaal om weer 'n bevredigend hoë groeikoers te handhaaf. Indien ons oor die volgende 10 jaar teen sê 5 persent per jaar wil groei,

sal ons jaarliks 'n invloed van \$11 biljoen moet ervaar. Die nuwe regering sal dus omstandighede moet skep wat deurlopend gunstig sal wees om die nodige buitelandse kapitaal na Suid-Afrika te lok.

Die NP-regering bestee in per capita-terme nog byna vier keer meer op die sosiale dienste van blankes as op dié van swartes. Hierdie onregverdigte restant van apartheid sal so gou doenlik uit die weg geruim moet word, maar dit sal waarskynlik nie binne 10 jaar kan gebeur nie. Indien ekonomiese groei herstel kan word, sal heelwat meer as die huidige ^{sowat} 12 persent van die BBP op sosiale dienste bestee moet word.

Oor die langer termyn sal die demokratisering van owerheidsdienste vereis dat die burokrasie ook gedemokratiseer en van sy hoofsaaklik Afrikanerkarakter ontdooi moet word.

Die "demokratisering" van die oordrewe konsentrasie van ekonomiese mag, kontrole en eiendom gaan 'n bitter moeilike taak wees. Alhoewel 'n nasionalisasiebeleid beslis nie sal deug nie, het die versoek van Mnr Mandela dat die hoogsgekonsentreerde korporatiewe sektor met toepaslike voorstelle na vore moet kom, baie verdienste. Net soos daar tussen die apartheidsregering en die bevrydingsorganisasies deur onderhandelinge na 'n grondwetlike skikking gesoek word, net so sal daar tussen die demokratiese regering, die vakbonde en die korporatiewe sektor ook deur onderhandelings na ooreenkomste oor ekonomiese aangeleenthede gesoek moet word.

Indien ons oor die langtermyn 'n Sosiale Demokrasie in Suid-Afrika wil skep, sal ons 'n Suid-Afrikaanse gemeenskap met gedeelde waardes en 'n sterk sosiale solidariteitsgevoel moet skep. Die saambindende waardes van hierdie gemeenskap sal kwalik die oordrewe individualisme en materialisme van die huidige wit bourgeoisie elite kan wees. Net so sal die fetish wat die wit bourgeoisie deesdae met doeltreffendheid ^{het,} moet plek maak vir 'n gelouterde begrip omtrent sosiale regverdigheid vir alle groeperinge in die samelewing. Om die nodige sosiale solidariteit te vestig, sal die middelpunt vlietende kragte wat in etnisiteit verskuil lê, ook oorwin moet word. Deur middel van 'n sosiale kontrak (of 'n reeks ^{daar in elk geval} sosiale kontrakte) sal 'n formule gevind moet word waarvolgens

die geleenthede en inkome billik en regverdig verdeel sal word en die zerosomspel finaal beëindig kan word.

Die skep van toepaslike strukture op alle relevante lewensterreine is slegs eenkant van die Sosiaal Demokratiese munt. Die anderkant van die munt ^{veronderstel} bestaan 'n gemeenskap met die nodige sosiale solidariteit. Oor die volgende 30 of 40 jaar sal ons bewustelik die demokratiese strukture moet ontwikkel én bewustelik sosiale solidariteit moet probeer bevorder.

Dit sal egter nie maklik wees om aan die "sosiale" dimensie van Sosiale Demokrasie te voldoen nie. Gevolglik sal heelwat tyd nodig wees om 'n ware Sosiale Demokrasie in Suid-Afrika te vestig. Dit sal hopelik vanuit 'n strategiese oogpunt voordelig wees om nou al Sosiale Demokrasie as **leimotiv** te kies want ons het rede om te glo dat Sosiale Demokrasie die ekonomiese stelsel in ten minste die eerste helfte van die 21ste eeu in groot dele van die wêreld gaan wees.